

Muğla Civarında Salep Elde Edilen Bitkilerin Mahallî İsimleri

The Native Names of Salep Producing Plants Around Muğla

Ekrem SEZİK *

Salep elde edilen bitkiler, birçok kitap ve makalede Salep, Salep otu, Salep bitkisi, Sahlep diye isimlendirilmiştir. Bu bitkilere verilen mahallî isimler üzerinde herhangi bir neşriyat bulunmamaktadır. Diğer taraftan, Muğla bölgesi, *Orchidaceae* familyası bitkileri bakımından geniş bir floraya sahiptir (1, 2) ve bunların yumrulu olanlarından salep elde edilmektedir. Bu bitkilere çiçek ve yumrularının şekil ve renklerine göre muhtelif isimler verilmektedir.

Mahallî isimlerin tespiti, bu bölgeye yapılan bitki toplama gezileri sırasında yapılmıştır. Toplayıp tayin ettiğimiz bu bitkilere verilen mahallî isimlerin en çok kullanılanları bir liste halinde verilmiştir. İtalik dizilmiş kelimeler bitki isimlerini, siyah dizilmiş isimler verilen mahallî adları göstermektedir. Parantez içinde de mahallî isimlendirmenin yapıldığı yer gösterilmiştir.

Orchis anatolica Boiss. — **Diliçikık «diliçikırık»**: Labellumun öne doğru çıkmasından dolayı (Milâs civarı); **gelincik** * (Yerkesik ve Eskişehir köyü civarı); **dildamak** (Muğla ve Göktepe nahiyesi civarı); **damartartık «damâtaâtık»**** (Muğla ve Göktepe nahiyesi civarı).

Orchis morio L. — **Gelincik** (Milâs ve Eskişehir köyü civarı).

Orchis tridentata Scop. — **Tavşantopuğu**: Yumruların şeklinin benzermesinden dolayı (Milâs, Muğla ve Yerkesik civarı).

Orchis italica Poir. — **Tavşantopuğu** (Muğla, Milâs, Yerkesik, Datça civarı); **topanbaş**: Çiçek durumunun küremsi olmasından dolayı (Datça civarı).

* Farmakognosi Bölümü, Eczacılık Yüksek Okulu, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

** Anemone ve Papaver türlerine ise «ele» denmektedir.

** Mahallî şive ile söylenişi.

Orchis simia Lam. — **Tavşantopuğu** (Muğla, Milâs, Yerkesik, Datça civarı); **topanbaş** (Datça civarı); **solmazsoluk** (Milâs'ın Kazıklı köyü civarı); **püsküllü**: Çiçek durumunun, uzamış labellumlardan dolayı püsküllü gibi görünmesinden (Yerkesik'in Çiftlik köyü civarı).

Orchis pinetorum Boiss. et Kotschy — **Gelincik** (Muğla civarı).

Orchis provincialis var. *pauciflora* Lindl. — **Gelincik** (Muğla civarı).

Orchis sancta L. — **Pirinç çiçeği, pürin çiçeği** (Milâs civarı).

Orchis romana Seb. et Maur. — **Çamkökü**: Daha çok çam altında bulunduğu için (Muğla civarı).

Anacamptis pyramidalis (L.) L.C. Rich. — **Peynir çiçeği** (Milâs civarı);

yoğurtçuk, peynircik (Milâs civarı).

Himantoglossum longibracteatum (Biv.) Schlecht. — **Aykulağı** (Milâs civarı); **keşkek çiçeği** (Milâs'ın Kazıklı köyü civarı); **Patpatan** veya **Patpatınak** (Milâs civarı).

Serapias laxiflora Chaub. ve *S. vomeracea* Briq. — **Kafırtırnağı** (Milâs civarı); **siğirkulağı** (Milâs - Ören arasındaki köylerde).

Bölgede *Ophrys fuciflora* (Cr.) Moench., *O. fusca* Link., *O. mammosa* Desf., *O. cornuta* ssp., *orientalis* Renz, *O. ferrum-equinum* Desf., *O. bombyliflora* Link., *O. lutea* var. *minor* Parl., *O. speculum* Link gibi *Ophrys* türleri bulunmaktadır. Bu türlere verilen isimler şunlardır: **kedigözü** (Milâs, Muğla, Yerkesik civarı), **pisipisi** (Muğla'nın Bozyer köyü civarı), **keditırnağı** (Milâs - Ören arasındaki köylerde), **tülekdokuyan** (Milâs'ın İlmin köyü civarında). *O. ferrum-equinum*'a ise ayrıca **kazankarası**, labellumun büyük ve koyu mor olmasından dolayı (Milâs'ın Kazıklı köyü civarı), adı da verilmektedir.

Ö Z E T

Muğla bölgesinde geniş bir yayılışa sahip bulunan ve salep elde edilen *Orchis*, *Ophrys*, *Serapias*, *Anacamptis*, *Himantoglossum* türlerine verilen mahallî isimler bildirilmiştir.

S U M M A R Y

In this paper, the native names of Salep producing plants (*Orchis*, *Ophrys*, *Serapias*, *Anacamptis*, *Himantoglossum* species) growing

around Muğla (Turkey) are given. The plant names are shown in italics, and the native names are printed in black. The name of places where the plant was locally named, are put in parentheses.

L İ T E R A T Ü R

1. Sezik, E., Türkiye'nin Orchidaceae Türleri, Ticari Salep Çeşitleri ve Özellikle Muğla Salebi Üzerinde Araştırmalar. İstanbul Üniv. Eczacılık Fakültesi Doktora Tezi (1967).
2. Baytop, T., Sezik, E., *İstanbul Ecz. Fak. Mec.*, 4, 61 (1968).

(Redaksiyona verildiği tarih : 21 Mayıs 1969)